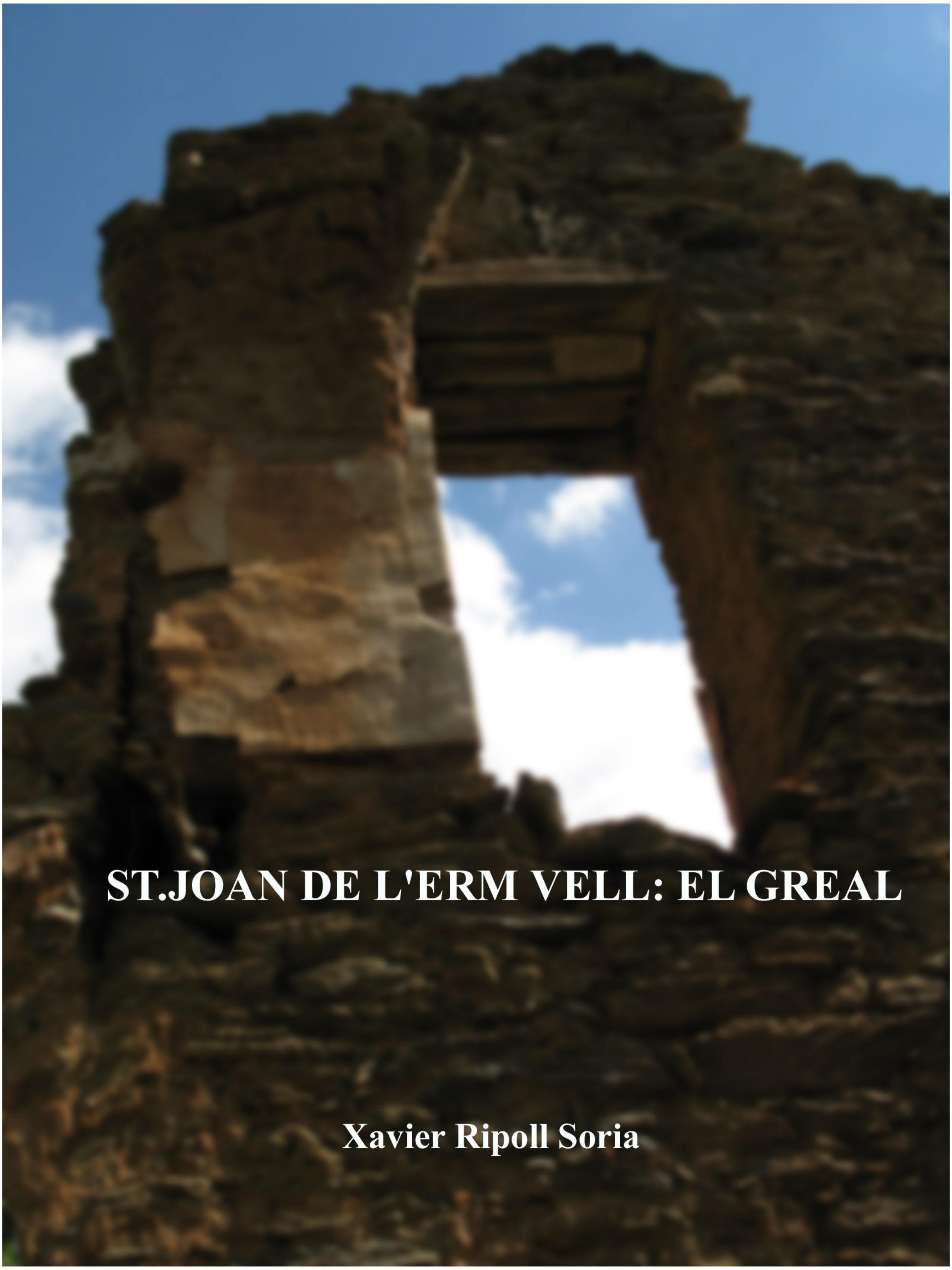

ST.JOAN DE L'ERM VELL: EL GREAL

Xavier Ripoll Soria

1

Els llampecs il·luminaven amb la seva llum blava el camí enllotat i el bosc atapeït, alhora que un vent desbocat amenaçava la integritat dels arbres. L'aigua de la pluja relliscava sense pietat per l'elm del genet, tot xop per la tempesta que, amb els seus brams, espantava qualsevol forma de vida a la muntanya.

Des de la seva cavalcadura veia com s'anava apropant al seu destí, el petit santuari encimbellat el qual anava delatant la seva presència gràcies als llamps que, intermitentment, el desentenebraven. Més enllà de l'edifici s'endevinaven muntanyes veïnes igualment castigades per la fúria de la torbonada.

En arribar davant l'entrada de l'església, el cavaller va descavalcar i, en estar moll, va notar que tot li pesava més. La capa, la cota de malla, l'espasa... tot se li feia més feixuc. Però l'important és que l'objecte més preuat que duia ben embolicat dins del sarró de cuir restava sec. D'una de les botes va extreure una clau llarga amb la que va obrir la porta del santuari dedicat a Sant Joan de l'Erm, on segles abans hi havia hagut una ermita, i hi va entrar.

Dins, tot era silenci i foscor, però li serviria d'aixopluc fins que claregés. Només se sentia el cruixit de les bigues de fusta del sostre a mercè del vent que s'escolava per forats. Arnau de Castellbò, vescomte, va estendre la capa damunt el terra i va seure arrepenjant-se a la paret; en pocs minuts va quedar adormit. La quietud era absoluta.

Fora, la tempesta s'anava allunyant i el vent afluixava. A l'alba, mentre el sol despuntava i prometia cel serè, tot va anar tornant a la normalitat com si res. Les fulles dels arbres lluentes i netes, i només els reguerols d'aigua a terra recordaven la nit de trons. La natura és com les dues cares d'una mateixa moneda: salvatge quan es desferma i amable quan està calmada.

L'Arnau es va despertar. Ara començava a poder veure l'interior gràcies a la llum que es filtrava de fora a través de les finestres petites en fora d'ull de bou d'aquell edifici que els templers havien fet aixecar. Va esperar una estona més fins que el feix de llum es va projectar contra l'altar fent més visible la zona. Va ser quan l'Arnau, coneixedor del recinte, va aprofitar per treure del sarró una escarpa amb la qual va començar a fer palanca en un dels costats d'una pedra del terra sota l'altar fins aquesta va cedir i va deixar al descobert un forat profund.

El vescomte i càtar va treure del sarró l'objecte i el va desembolicar. Era un calze guarnit. Amb molta cura el va dipositar dins de l'orifici excavat i va tornar a posar-hi la pedra per a segellar l'amagatall. El Sant Graal restava protegit, ara en un nou indret, després d'haver viatjat des de Besiers, l'any del Senyor 1208.

Segles més tard, al mateix indret es va aixecar un nou santuari i a més una hostatgeria, en el camí que comunicava l'Alt Urgell amb el Pallars Sobirà, a 1700 metres d'altitud, a la vall del Romadriu. A l'estiu els vilatans de la zona hi acudien als aplecs per a demanar a Sant Joan que els protegís de les tempures que arruïnaven les collites. L'aplec donava pas a una processó encapçalada per l'estàtua del sant, pendó i custòdia. Al final, dins l'església, s'hi cantaven els goigs.

El que feia el Josep no eren miracles però sí bones obres. Pastor de la vall de Castellbò, en temps d'aplecs es traslladava a Sant Joan de l'Erm per guarir cames i braços, i espatlles trencades, de la gent que hi assistia o que estava de pas. El Josep no era metge ni tenia coneixement de cap ciència; només era un humil llogarrenc que atenia l'era o les ovelles. Però tenia un do de Déu: arranjava ossos dislocats o a espatllats de pit. Els afectats ho sabien i el buscaven a l'hostatgeria. No els cobrava res, si en sortien curats ja es donava per ben pagat.

Abans de visitar als hostatjats entrava al santuari per demanar forces. No sabia per què però quan s'apropava a l'altar, sobretot al terra que hi havia sota seu, notava una sensació indefinida, com si el seu cos recarregués energia com, quan a les nits de lluna plena en temps de bonança, pujava fins a la carena d'alguna muntanya esperant que l'astre el banyés amb la seva llum.

En una habitació de l'hospital l'espai era compartit per ell i un barber que es dedicava a la petita cirurgia i dentista. Queixals corcats, ferides fetes per eines punxants del camp o per guitzes de matxos. El Josep atenia la seva especialitat:

-Des de fa mesos que no puc posar-me del tot dret -es queixava un segador de mitjana edat-. Quan provo de redreçar-me em dol el pit.

El Josep ja sabia de què anava; es col·locava darrera del malalt, abraçava el tors agafant-se les mans, i amb una estrebada forta corregia l'esquena. El petar d'ossos i el crit de dolor era un efecte secundari de la intervenció quiropràctica, però els resultats aportaven normalitzar el dia a dia, d'allò més.

Sant Joan era un indret de miracles -ni que vinguessin de la mà de l'home-, però també de vots, de prometences al sant sobre alguna cosa, si aconseguien el que imploraven, sovint relacionat amb la pròpia salut o la d'altri, o per les bones collites. Dins el santuari s'hi col·locaven objectes relacionats amb el problema pel qual demanaven ajut. Cames de fang cuit, retaulons, rams de núvia... I és que l'indret també era lloc de prometences. Parelles, de vegades de conrades diferents, s'hi aplegaven per a festejar i, qui sap si...

Encetat l'estiu de 1936, passades les neus, a l'hostatgeria van començar a tornar a pujar visitants. Entre ells, els que hi anaven per a prendre aire pur, sa, activitat terapèutica buscada especialment per les persones amb problemes de pulmó; asmàtics, bronquitis, fumadors empedreïts, tísics... Era com una mena de balneari “de bons aires”. Des del santuari estant, es davallava muntanya avall fins trobar una font on la gent s'aplegava per a fer-hi àpats que duien en grans cistells.

El mossèn que s'encarregava de l'església no passava pels seus millors moments. Eren temps difícils per als devots. Al febrer d'aquell any gent radical i incontrolada havia saquejat i incendiat esglésies arreu del país. I tot i que la muntanya era més conservadora, d'exaltats n'havien a totes les contrades i s'havia d'estar alerta enfront de qualsevol moviment d'agitació. En alguna ocasió, algun traginer que creuava el carrer que separava el temple del casalot i altres estàncies havia llançat renecs contra els llepaciris, però més fruit dels efectes de l'excés de vi que d'idees “avançades”. Els usuaris del lloc d'acolliment se li en reien i prou.

Però al juliol les coses van anar a pitjor. Arran de l'aixecament dels militars revoltats i de l'esclat de la guerra, l'alerta es va imposar en qualsevol indret. Persones que, pel fet de ser propietaris rurals, gent d'ordre, comerciants, creients, rebels..., havien esdevingut sospitoses de fer costat als facciosos, havien començat a desfilar cap a França i Andorra. Alguns d'ells pels camins de muntanya, cap als passos fronterers poc vigilats. Però també pròfugs i desertors o, simplement, gent camí de l'exili que marxaven a l'altra banda dels Pirineus fugint de tot allò que s'apropava i de la precarietat.

Ara qualsevol individu o grup armat suposava una veritable amenaça davant la qual calia estar amatent.

En certa ocasió, el mossèn li va confiar al seu ajudant la sentència següent: “Quan jo mori, el santuari deixarà d'existir”. A primer de desembre, i després de tot un any convuls, el mossèn va emmalaltir i va morir. El seu ajudant va complir amb les instruccions que li havia donar el finit. Va pujar una nit de lluna plena, que il·luminava el bosc nevat, al santuari. Un cop dins, es va dirigir als peus de l'altar i amb una escarpa va fer palanca i va aixecar la pedra que deixava al descobert un forat d'on va extreure -després de segles amagat- el Sant Graal. El va embolicar amb una roba i se'l va guardar dins d'un sarró. Ara, de nou viatjaria a algun altre indret llunyà on posar a resguard el sagrat objecte. Però encara li quedava un darrer encàrrec.

El santuari va cremar el 20 de desembre del 36.